

Robbantási háborúra számíthatunk?¹

(Ami a városfejlesztési koncepcióból kimaradt)

A budapesti városfejlesztési koncepción vitázók 1998. július 2-án, néhány perccel déli tizenkettő előtt különös, szinte kettős dörrenést hallottak. Lehetett volna mennydörgés is, csak annál rövidebb volt és villámfény sem előzte meg. Az átható szirénázás pedig csak halk suttogásnak tűnt azon hírek hatásához, melyek a három sarokkal odébb történekről szóltak.

Mostanság nem ez volt az első olyan robbantás, melyet a sűrűn lakott belváros polgára meghallhatott, hiszen rendőri beszámoló szerint a Horn-Kuncze kormány ideje alatt 92 terrorrobbantás történt az országban. A sajtóban pedig az 1998. július 2-án történt robbantás célszemélye révén állítólag egy olyan dokumentum forog közkezen, hogy egy több mint 140 robbantásból álló merényletsorozat elkövetőiről a rendőrségnek is pontos információi vannak.

Ezért talán felvethető, hogy milyen folyamat vezetett el azon, a sajtóban napvilágot látott véleményig, hogy a magyarországi maffia vétkes polgári áldozatokat követelő terrorakciójával hadat üzent a társadalomnak is.

Még a töredékes választ is nehezíti a közvetlenül rendelkezésre álló adatok bizonytalansága, hiszen azt sem lehet tudni, hogy valójában hány robbantási merénylet (kísérlet) is történt. Legfeljebb sejthető, hogy olyan gyakori dologról van szó, melynek társadalmi hatása, következményei beláthatatlanok lesznek – ha nem történik érdemi változás.

Ha az érdeklődő megpróbálja a közvetlenül hozzáférhető, nyílt forrásokból úgy feltárni a hazai robbantások és kísérletek krónikáját, hogy abból értékelhető statisztika is kiformalódjon, akkor nincs könnyű dolga. Ma már azonban segítheti, sőt biztosíthatja a kutakodást az elektronikus sajtó és archívum, hiszen van olyan napilap, amelyik két évre visszamenően biztosítja a keresés lehetőségét, de segíthetnek „magángyűjtemények”, és az egyre jobb keresőrendszerek is.

Egy kis böngészéssel tehát így sikerült összegyűjteni 43 terrorcselekményről (robbantási eset, illetve kísérlet) a sajtóban az elmúlt két évben megjelent közleményt (1996. második félévétől 1998. július 2.-áig tartó időszak, forrás: Népszabadság Online). A közlemények olyan cselekményről számolnak be, ahol a szándék, illetve az eredmény valakinek a likvidálása, a társadalom megfélemlítése, politikai „ráhatás”, erőfitogtatás, avagy egyszerűen csak rémületkeltés, károkozás vagy figyelmeztetés volt. Az egyes esetek természetesen nem azonos súllyal jelentkeztek az előbbi terror-dimenziók mentén, azaz volt olyan eset, amelyik kimerült a rémületkeltésben és a figyelmeztetésben, de figyelembe vettük azt is, hogy az Aranykéz utcai robbantásnál - egyes vélemények szerint - sem zárható ki a politikai motiváció.

¹ Megjelent a Népszabadságban 1998-ban.

A 43 eset alapján feltehető, hogy a Horn-kormány ideje alatt a robbantással kapcsolatos terror esetek tényleges száma valóban a rendőrség által megadott számhoz közelít. Így változatlan gyakorlat mellett a jövőben nem lepődhetünk meg azon, ha évente előfordul az országban 20-25 terrorakció. Ugyanakkor nem világos, hogy a „sajtóban közkezen forgó dokumentumban” ismertetett több mint 140 robbantásból álló állítólagos merényletsorozat milyen időszakra is vonatkozik (ha egyáltalán van ilyen dokumentum, hiszen már a dokumentum tartalma is eléggé rémisztő). A 43 eset (mint gyakoriság) persze csak statisztikai értelemben kevés, hiszen kívánatos, hogy a terror esetek száma olyan alacsony legyen, hogy még a legrafináltabb matematikus se tudjon elfogadható elemzési modell készíteni.

Mivel ez eddig nem történt meg, elsőként a 43 robbantási terrorakció (mint eset) időbeni eloszlását vettük szemügyre. Ez azért érdekes, hiszen mint ahogy a sajtóban olvashattuk, 1996 őszén egy nevezetes találkozó volt az 1998. július 2.-ai célszemély állítólagos tanúvallomása szerint. A monori találkozó résztvevői megegyeztek, hogy figyelemelterelés céljából anarchikus állapotot hoznak létre, és ehhez fő eszközként a kézigránátos merényleteket alkalmazzák.

A kérdés az előbbi tanúvallomásból kiindulva és az esetek eloszlásának elemzése előtt az volt, hogy vajon kimutatható-e a robbantási események valamilyen sajátos, időbeni sűrűsödés-ritkulása, hiszen ha igen, akkor okkal gondolhatunk arra, hogy az állítólagos tanúvallomás további részletei is kellő mélységű vizsgálat tárgyát képezzék.

Az eseteket az előfordulás időpontja szerint félévenként összegeztük, majd vártuk a modell „javaslatát”. Kiderült, hogy a robbantási esetek száma félévenként egy olyan periodikus eloszlást mutat, ami nem tekinthető véletlennek. Jellemző, hogy a vizsgált időszak első féléveiben mindig jóval több esemény történt, mint a második félévekben. Ezért jó okkal feltételezhetjük, hogy a jelenség mögött kifejezetten egy erre irányuló szándék búvik meg. Az időszakonként ismétlődő terror-dömping arra a taktikára emlékeztet, amikor a támadó fél először felkészül, összpontosít, majd csapást mér, ezután visszahúzódik, megint felkészül, megint csapást mér és így tovább. Ha a védekező fél nem ismeri – sőt, egyáltalán nem is sejti - a következő csapás helyét és időpontját, akkor erői elforgácsolódnak, és a támadó fél stratégiai előnyre tehet szert. Egyelőre itt tartunk.

Az előbbi taktika viszont hangsúlyozottá teszi az információszerzés jelentőségét, a védekezési struktúrák felülvizsgálatát és megújítását. Helytálló továbbá az 1998. július 2.-ai célszemély tanúvallomása az anarchikus állapotra irányuló törekvésekről (az elmúlt két évben tapasztalt második sorozatnak esett áldozatául ő maga is).

Kétségtelen, hogy minden korábban elképzelhető mértéket meghaladnak az elmúlt években tapasztalható robbantási események következményei, sőt a szándékok tekintetében is mintha egy bizonyos hangsúlyeltolódás lenne jellemző az egyszerű figyelmeztetéstől a célszemélyek likvidálásáig. A 43 eset ilyen értelmű elemzése azonban azt mutatja, hogy az elmúlt 4 félévben – függetlenül az adott félévben előfordult esetektől – a robbantással vagy kísérlettel elérni kívánt „hatásprofil” nem változott lényegesen az egyik félévről a másikra. Nem mondhatjuk tehát, hogy az egyik időszakra inkább a rémületkeltés, a másikra pedig inkább a politikai megfélemlítés lenne a jellemző. Az esetek eredőképpen – és félévről-félévre ismétlően - mindig kimerítik a terror összes dimenzióját. A felkészülés átmeneti és csalóka időszaka után tehát tendenciózusan olyan aktívabb időszakokra számíthatunk, amikor a robbantások alkalmával intenzívebben bevetik a terror minden kellékét.

A robbantások következményeképpen előidézett terror viszont nem az Aranykéz utcai esettel lépte át a Rubicont. A trend szerint a vizsgált időszak eleje és vége között - országosan - az eredő terrorhatás növekedése akkora, hogy az még véletlennek is tekinthető. Más a helyzet a fővárosban. Itt a terrorhatás erőssége szerint a különböző modellek alapján már határesetnél vagyunk, azaz a robbantási terrorhatás érzékelt növekedése már nem annyira a szubjektív véletlent, mint inkább az elkövetők szándékát tükrözi, akik így – a véletlen kikapcsolására törekedve - a fővárosban egyre brutálisabb és terrorisztikus cselekményeket hajtanak végre.

A fővárosban így már nem annyira közbiztonságról, mint inkább – a robbantásokkal kapcsolatban - közbizonytalanságról van szó. A fővárosban, az ország területének fél százalékán, feltűnő és nem véletlen az aránytalanság, hiszen a 43 terroresetből 33 Budapesten, míg vidéken 10 történt. A terrorakciók szándékosan a fővárosra koncentrálnak. Felvethető persze, hogy az előbbi koncentráció másból fakad, így főváros népességkoncentrációjából, azaz nincs különbség a főváros és a vidék között. Ez azonban nem így van. Az adatok azt igazolják, hogy a főváros az ország kiemelten veszélyeztetett, a terrorakciók vonatkozásában „kitüntetett” térsége.

Felmerülhet az is, hogy mikor volt látható a főváros ebből a szempontból különleges helyzete. A vizsgált időszak első felében (1996. II. és 1997. I. féléve) az összes, a 43 esetből 22 eset fordult elő olyan megoszlásban, hogy a fővárosban 17, vidéken pedig 5 eset történt. Ezért már 1997 nyarán le lehetett volna vonni azt a következtetést, hogy a főváros kifejezetten a terrorakciók célterülete az erre kifejezetten irányuló szándékok eredményeként. Ezért is érdekes az 1998. július 2.-i célszemély tanúvallomásának azon részlete, amelyik a monori találkozó résztvevőit sorolja.

A fővárosi robbantási terroresetek közül 15 egy viszonylag kicsi, alig több mint 10 négyzetkilométeres területen, a belvárosban, vagy másként, a cityben történt. Ez sem írható a véletlen rovására. Ennek megfelelően az ország és a főváros legsűrűbben lakott egybefüggő területe, emellett az ország és a főváros közigazgatási és pénzügyi központja a terrorakciók különösen kitüntetett térsége. Az elmúlt két évben itt zajlott a legintenzívebb és egyben nyílt, az állampolgárok, és még ki tudja, hogy kiknek üzenő küzdelem az ilyen-olyan piacok újrafelosztásáért, vagy egyszerűen csak elrettentési okból.

Ismét utalunk arra, hogy az értékelhető változás már 1997 I. félévében bekövetkezett. Akkor és úgy, ahogy azt a célszemély állítólag tanúvallotta. Most persze könnyű azt mondani, hogy mindezt már korábban látnunk lehetett volna, hiszen egy évvel ezelőtt azért korlátozottabb volt a nyilvános adatokhoz való viszonylag gyors hozzáférés. A jövőt tekintve pedig arra számítunk, hogy egyre több archívum segíti majd a hasonló, közcélú elemzéseket, időben, akár fél-egy évvel korábban is felhívva a figyelmet a káros irányban minőségileg megváltozott közviszonyokra – a háló segítségével.

A jól informáltak pedig elhúzódó háborúra számítanak. Minden bizonnyal fatális véletlen, hogy éppen az Aranykéz utcai robbantás napján mutatták be a „robbantásálló” kirakatüveget, már működik a belvárosban a közterületet figyelő elektronikus rendszer is. Szaporodnak a golyó- és robbanásálló személygépkocsik, egyre terebélyesednek a páncélozott pénzszállító járművek, a kapualjakkból pedig fegyveresek figyelik a környéket. Egyelőre kevés jel utal a konszolidációra.

Az információs társadalom „intelligens városát”, ennek a főváros fejlődésére gyakorolt hatását ma még sokan technikai utópiának tartják. Úgy tűnik, hogy a környezet- és a

természet védelme mellett legalább ilyen hangsúlyt kell helyezni a város polgárainak védelmére - akár az intelligens város projekt keretei között is -, hiszen itt már nem csupán a belvárosi értékes épített környezetről, hanem az itt lakó sok százezer ember fenyegetett közbiztonságáról van szó. Ez is egy városfejlesztési dimenzió, amelyik talán a legfontosabb a terrorakciók célterületén élő belváros polgárai számára.

Ruzsányi Tivadar
MŰ-HELY Rt., igazgató